

KÄSITYÖN JAKSOSUUNNITELMA

Aino Niukkala & Lotta Rahja

Jyväskylän yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos
POM2STN+TS
Kevät 2016

MARIONETTINUKKE

Tarkoituksenamme on suunnitella kolmannen luokan oppilaille käsityön monimateriaalinen oppimiskokonaisuus, jossa yhdistyvät laaja-alaiset osaamisalueet käsityön, suomen kielen ja kirjallisuuden sekä kuvataiteen oppiainesisältöjen ohella. Pyrimme suunnittelemaan oppimiskokonaisuuden, jossa oppilaat eivät vain jäljennä opettajan mallista vaan aihepiiriopetuksen periaatteen mukaisesti työskentelyprosessiin sisältyy suunnittelu ja arviointi (Autio, 2003). Valitsimme aihepiiriksi marionettinukkeen, koska lopputulos on mielekäs niin opetuksen kuin oppilaidenkin kannalta, työssä yhdistyvät monipuoliset materiaalit sekä siinä toteutuu kokonaisen käsityöprosessin periaate.

Oppilaiden mielenkiinto aihepiiriin herätetään nukketeatterivierailulla, jonka jälkeen aiheeseen perehtymistä jatketaan tarkastelemalla mahdollisuuksien mukaan joko konkreettisia marionettinukkeja tai kuvia, jotta oppilaat tutustuvat paremmin nukkejen toimintaperiaatteisiin. Tämän jälkeen oppilaille kerrotaan idea nukkejen valmistamisesta luokan kevätjuhlaan, johon oppilaiden perheet kutsutaan seuraamaan heidän suunnittelemiensa tarinoiden esittämistä itse valmistamallaan marionettinukeilla. Tarkoituksena on siis toteuttaa pitkäkestoinen projekti, joka sisältää tarinan kirjoittamisen ryhmissä, hahmojen suunnittelun ja valmistamisen, lavasteiden tekemisen sekä lopullisen kokonaisuuden esittämisen yleisölle.

Ideointi

Kokonaisen käsityöprosessin idean mukaisesti oppilaat aloittavat ideoinnin neljän hengen ryhmissä kirjoittamalla tarinan. Oppilaille annetaan runko täydennettäväksi, joka toimii apuna tarinan suunnittelussa ja asettaa raamit juonelle. Tarinan pitää sisältää neljä hahmoa (yksi jokaiselle oppilaalle) sekä heidän että tapahtumapaikan kuvailua ja vuoropuhelua: jokaisella hahmolla tulee olla repliikkejä. Oppilaat hyödyntävät tarinassa oppimiaan äidinkielen sisältöjä (pää- ja sivuhenkilö, tapahtumapaikka, vuoropuhelu, repliikki, juoni, tekstilajille tyypillinen rakenne). Tarinan kirjoittamiseen varataan kaksi oppituntia. Ideoinnissa yhdistyvät suomen kielen tavoitteet T3 (monipuolinen itseilmaisuus), T10 (ajatusten kielentäminen) ja T12 (tekstien tuottaminen yhdessä) sekä laaja-alaisesta osaamisesta L4 Monilukutaito (POPS, 2014, 156-157 ja 162-163).

Suunnittelu

Suunnittelun pohjana toimivat oppilaiden 4 hengen ryhmissä kirjoittamat sadut, joiden tarina herätetään henkiin marionettinukeilla. Jokainen oppilas suunnittelee oman hahmonsensa ottaen huomioon tarinan muut hahmot ja esimerkiksi niiden mittasuhteet. Suunnittelun rajoitteina toimivat seuraavat asiat: työn täytyy sisältää puinen ohjain, pehmeitä materiaaleja hahmon vartalossa sekä vähintään kaksi liikkuvaa osaa (esimerkiksi kaksi kättä/jalkaa, siivet tai pää ja häntä) (Fling, 1973, 93 ja 111). Tarpeen mukaan oppilas hyödyntää tiedonhakua erilaisista marionettinuken toteutustavoista suunnitteluprosessissaan; opettaja tukee tarvittaessa prosessia. Opettaja-johtoisesti käydään läpi marionetin toteutusvaiheet, joita rajoittavat muun muassa opetustilat ja käytössä oleva aika.

Taulukko 1.

Aihe	Kerta (2 x 45min)	Tila	Tehtävä
Luonnos + prototyyppi:	2	kuvataideluokka	piirros, mittakaavan hahmottaminen, prototyypin valmistaminen sekä ongelmanratkaisu
Puinen ohjain	3	teknisen työn tila	sahaus, liitos, reikien poraus, pinnan muokkaus
Hahmo	6	tekstiilityön tila (tarpeen mukaan myös muut tilat)	ompelu, osien liittäminen, yksityiskohdat sekä marionettinuken kokoaminen

Suunnitteluvaiheelle olennaista on saattaa ideointi konkreettiseen muotoon luonnoksen ja prototyypin avulla. Tässä vaiheessa oppilaille todennäköisesti konkretisoituvat työn tulevat haasteet ja hän pääsee hyödyntämään ongelmanratkaisutaitojaan (L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen) (POPS, 2014, 155). Erityisen tärkeää marionettiprojektissa on hahmon liikkuvuuden testaaminen prototyypillä, jossa korostuu suunnitteluvaiheen merkitys. Pölläsen (2015) mukaan oppilaita kannustetaan kokeilemaan käytännössä erilaisia materiaaleja ja tekniikoita valitakseen toimivimman työn toteutukseen. Oppilaat saavat ryhmäläisiltään ohjattua vertaispalautetta ja tarvittaessa myös palautetta opettajalta. Lisäksi oppilaat dokumentoivat suunnitteluprosessiaan kuvaten

iPad:lla tai kameralla, jolloin suunnittelusta tulee konkreettinen osa käsityöprosessia. (Pöllänen, 2015.)

Tekeminen

Valmistusvaiheessa työtä on tärkeää peilata säännöllisesti suunnitelmaan, mikä auttaa oppilasta hahmottamaan työn vaiheet osana kokonaisuutta. Tärkeää on kuitenkin huomioida, ettei suunnitelmaa pidä seurata orjallisesti vaan kehittää tarpeen mukaan. Oppilaat dokumentoivat työskentelyään ryhmissä jokaisella kerralla. (Pöllänen, 2015.) Oppilailla on suuri vastuu marionettinuken ideoinnista ja suunnittelusta, mistä johtuen lopullisen työn tekemisen kuvailu yksityiskohtaisesti ja kattavasti on mahdotonta.

Jokainen marionettinukke sisältää kuitenkin puisen ohjaimen, jonka toteuttamiseen on varattu kuusi tuntia aikaa teknisen työn tiloissa. Puisen ohjaimen toteuttamisessa oppilaat harjoittelevat mittausta, kappaleen kiinnitystä, sahausta, taltan käyttöä, kappaleiden liittämistä (naulaliimaliitos), puristamista, porausta käsiporalla, hiontaa ja jos aikaa jää niin mahdollisesti myös pintakäsittelyä. Oletettavasti oppilaille uusina asioina tulevat ainakin taltan ja käsiporan käyttö sekä naulaliimaliitos.

Tekstiilityön tiloissa suoritettava hahmon valmistus on yksilöllinen prosessi, johon on varattu kaksitoista tuntia. Todennäköisesti oppilas harjoittelee ainakin materiaalien järkevää käyttöä, kankaan leikkaamista ja saksien käyttöä, ompelua (käsini tai koneella: langan neulansilmään laittamista, pistoja, päättelyä), hahmon täyttämistä, mahdollisten osien yhteenliittämistä ommellen, yksityiskohtien kirjailua (kankaan kuviointi, hiukset, silmät) sekä marionettinuken kokoamista. Oppilas voi halutessaan käyttää hahmon vartalossa pehmeiden materiaalien lisäksi myös metallilankaa, (puu)helmiä, nappeja tms. Kaikki kuitenkin riippuu oppilaiden yksilöllisistä suunnitelmista. Valmis hahmo kiinnitetään puuohjaimen ohuella langalla kaverin pitäessä ohjainta ilmassa (kiinnittäessä hahmon tulee siis seistä).

Arviointi

Arvioinnin kriteereinä toimivat opetuksen tavoitteet. Marionettityö integroi useita oppiaineita, mutta keskitymme tässä vain käsityöosuuden arviointiin, jossa dokumentointi on suuressa roolissa. Dokumentoinnin tavoitteena on saada oppilas hahmottamaan kokonainen käsityöprosessi kaikkine vaiheineen ja havainnollistaa oppilaan kehityskaari. Näin dokumentointi toimii arvioinnin apuvälineenä niin opettajalle kuin oppilaallekin; arviointi ei siis perustu vain mielikuviin vaan konkreettiseen todistusaineistoon. (Saarinen, 2015.)

Itsearviointin tarkoituksena on tukea oppilaan itsetuntemusta ja minäkuvan kehitystä. Itsearviointissa keskitytään onnistumisiin, vahvuuksiin ja tavoitteiden tiedostamiseen (POPS, 2014, 49). Itsearviointia varten suunnittelimme lomakkeen (Liite 2), jossa oppilasta kannustetaan perustelemaan valintojaan. Vertaisarviointia oppilaat antavat suullisesti käsityöprosessin jokaisessa vaiheessa alun pienryhmissä. Työn valmistuttua jokainen oppilas pääsee esittelemään oman nukkensa toimintaa pienryhmälleen.

Opettaja antaa suullista kehittävää ja motivoivaa palautetta koko käsityöprosessin ajan (Pöllänen, 2015). Käsityöprosessin aikana opettaja voi osoittaa oppilaalle kehittämiskohteita ja ohjata niiden toteutumista. Kuitenkin opettaja keskittyy palautteessaan myönteisiin asioihin ja pyrkii kannustamaan oppilasta. (POPS, 2014, 272.) Lisäksi oppilas saa opettajalta kirjallisen palautteen itsearviointilomakkeeseensa koko käsityöprosessin onnistumisesta.

Tavoitteet

Jakson ensisijaisena tavoitteena on oppiainerajat luontevasti ylittävä opetuksen integraatio, jossa käsitöihin yhdistyy suomen kieli ja kirjallisuus sekä kuvataide. Tarkoituksena on, että jakson aikana valmistetut marionettinuket hyödynnetään kevätjuhlissa, prosessin huipentumassa, jossa oppilaiden tekemät hahmot saavat arvoisensa huomion ja pääsevät käyttöön. Jaksossa toteutuvat suomen kielen ja kirjallisuuden sisällöistä ainakin sanataiteen, yhteisöllisen tekstin tuottamisen, itseilmaisun sekä draaman tavoitteet: T3, T10 ja T12 (POPS, 2014, 162-163). Kuvataiteen sisällöt integroituvat jaksoon lavasteiden valmistuksessa, jossa yhdistyvät monipuoliset materiaalit, tekniikat ja ilmaisun keinot: T4 (POPS, 2014, 267).

Keskeistä jaksossa on pitkäjänteinen työskentely ja kokonaisen käsityöprosessin hahmottaminen. Kun otetaan huomioon, että oppilaat ovat vasta 3.-luokkalaisten, kyseessä on todennäköisesti ensimmäinen pidempijaksoinen käsityö, jossa toteutuu kokonainen käsityöprosessi. Tämä puoltaa jakson sijoittumista lukuvuoden viimeiseksi, jolloin oppilaat ovat vuoden aikana saaneet harjoittaa pitkäjänteisen työskentelyn taitojaan ja tutustua käsityöhön monimateriaalisena oppiaineena. Marionettinuken valmistuksessa oppilasta ohjataan ideoimaan yhdessä käsityötuote, työskentelemään tarkoituksenmukaisesti ja turvallisesti, dokumentoimaan käsityöprosessia sekä arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, eli jakso toteuttaa opetussuunnitelman tavoitteet: T1, T2, T3, T5, T6 ja T7 (POPS, 2014, 270).

Keskitymme arvioinnissa erityisesti seuraaviin tavoitteisiin:

1. Käsityöprosessin vaiheiden dokumentointi
 - a. havainnollistavat kuvat työn eri vaiheista
 - b. prosessin reflektointi
2. Itsearviointi
 - a. oppilaiden itsetuntemuksen kehittyminen
 - b. omien taitojen tiedostaminen
3. Yksittäinen työ osana kokonaisuutta
 - a. marionettinuken soveltuvuus oppilaiden ryhmässä suunnittelemaan tarinaan

Nämä tavoitteet ovat opettajan tukena ohjaamassa arviointia. Oppilaille esitetään projektin alussa näistä yksinkertaistetut tavoitteet, jotta oppilaat tiedostavat arvioinnin kriteerit heti alusta alkaen (Liite 1). Myös lopussa tehtävä itsearviointilomake esitellään projektin alussa oppilaille.

Eriyttäminen

Jokaisella oppilaalla on yksilölliset edellytykset ja tarpeet käsityön opiskeluun (POPS, 2014, 272). Vielä kolmannella vuosiluokalla oppilaiden hienomotoriset taidot poikkeavat toisistaan huomattavasti, mikä tulee ottaa huomioon opetuksen suunnittelussa. Marionettinukkeja on yksilöllisen tarpeen mukaan helppo eriyttää niin ylös- kuin alaspäinkin. Haastavuutta työhön saadaan lisäämällä liikkuvia osia ja yksityiskohtia viimeistelyssä. Jos hahmon toteuttaminen ei ole realistista, voi ohjaimen yksinkertaisimmillaan yhdistää langoilla esimerkiksi pehmoleluun. Marionettinukke on helppo soveltaa siis myös ylemmille vuosiluokille, mutta iän karttuessa työ ei välttämättä ole enää niin mielekäs.

Materiaalit ja tarvikkeet

- kuvat/esimerkit marionettinukeista
- iPadit tai kamerat työn dokumentointiin
- askartelutarvikkeita prototyypin rakentamiseen, esim.
 - jäätelötikkuja
 - lankaa
 - muovailuvahaa
 - piipunstrasseja
 - metallilankaa
 - pahvia
 - paperia
 - kangasta
 - liimaa
 - sakset
 - viivain
- puuohjain:
 - rimaa
 - saha
 - taltta
 - viivain
 - vasara
 - puuliima
 - nauvoja
 - käsipora
 - hiomapaperia
 - (pintakäsittelyyn lakkaa/maalia)
- hahmo:
 - jäməkankaita
 - sakset
 - neuloja
 - erilaisia jäməlankoja (puuvilla- ja villalankoja)
 - ompelukone
 - vanua
 - metallilankaa
 - (puu)helmiä
 - nappeja
 - mahdollisuuksien mukaan muutakin
- itsearviointilomake

Reflektio

Marionettinukkeprojekti on pitkäkestoinen ja vaatii oppilaalta kykyä pitkäjänteiseen työskentelyyn, minkä lisäksi oppilailla on suuri vastuu ideoinnissa ja suunnittelussa. Pohdimme, onko työ liian haastava 3. luokkalaisille oppilaille. Toisaalta oletamme työn olevan mieluinen juuri sen ikäisille ja siksi soveltuvan parhaiten kyseiselle vuosiluokalle, vaikka se luokin haasteita niin oppilaille kuin opettajallekin. Aihepiirityöskentelyssä oppilailla on ideoinnissa ja suunnittelussa hyvin vapaat kädet, mikä vaatii opettajalta ammattitaitoa ja luo lisähaasteita opetuksen suunnitteluun. Opettajan on tärkeää muodostaa oppilaista etukäteen sellaiset pienryhmät, joiden toiminta tukee kokonaisen käsityöprosessin toteutumista.

Kouluvierailun myötä huomasimme, että opetusryhmän koolla on suuri vaikutus ryhmän työskentelyyn. Haukkasimmeko liian suuren palan, kun ajattelimme koko luokan toteuttavan marionettinukkensa samanaikaisesti? 3. luokkalainen tarvitsee vielä paljon opettajan ohjeistusta ja tukea työskentelyssä. Yksi vaihtoehto voisi olla hyödyntää esimerkiksi kummiluokkaa apuna työskentelyssä, ja saada näin lisää apukäsiä luokkaan. Esimerkiksi 6. luokkalaisille ei välttämättä olisi niin paljon iloa itse nukesta, mutta heidät voisi kutsua luokan kevätjuhlaan seuraamaan näyttöstä valmistuneilla töillä.

Koko marionettinukke-käsite saattaa olla oppilaille vieras, mutta sen toimintaperiaatteen hahmottaminen suunnitteluvaiheessa on erittäin olennaista. Opettajan tulee mieltä oman luokkansa valmiuksia ja käyttää tarvittava aika nuken toimintaperiaatteeseen tutustumiseen. POPS (2014, 271) korostaa kokonaisessa käsityöprosessissa mahdollisuutta kokeiluun (S3). Marionettinukkeprojektissa kokeilun osuus jää vähäiseksi, vaikka oppilaille luodaankin mahdollisuus kokeilla erilaisia tekniikoita ja materiaaleja löytääkseen toimivimman toteutustavan löytämiseksi nukelle. Kokeilun pohjalta hahmon muokkaaminen jää vähäiseksi, mikä on yksi projektin heikkouksista.

Oppilaiden itsearviointilomake on tärkeä osa kokonaisen käsityön prosessia. Laatimassamme lomakkeessa oppilaat joutuvat perustelemaan mielipiteitänsä jo kolmannesta luokasta alkaen. Tiedostamme, että perusteluiden kirjoittaminen voi olla vielä hankalaa, minkä takia sitä onkin hyvä harjoitella. Tästä syystä kuvia käytetään oman toiminnan reflektoinnin apuna. Mielestämme on tärkeää, että lomakkeessa on tilaa myös opettajan kommenteille. Kirjallisen rakentavan pa-

lautteen saaminen voi olla oppilaan kehittymisen kannalta oleellista ja tätä olemme itse jääneet kaipaamaan omien kouluaikojemme käsityöopetuksesta. Samanaikaisesti tiedostamme, että suuressa käsityöryhmässä opettajan on haastavaa löytää aikaa pitkien palautteiden kirjoittamiseen jokaisesta työstä.

Lähteet

Autio, O. (2003). Aihepiiriopetus. Käytäntöä ja teoriaa. Teoksessa: Proceedings of Annual TEKA / FATE Symposium. Rovaniemi: Lapin Yliopistopaino.

Fling, H. (1973). Marionettes how to work and make them. New York: Dover Publications Inc.

POPS. (2014). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus. Tampere: Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy.

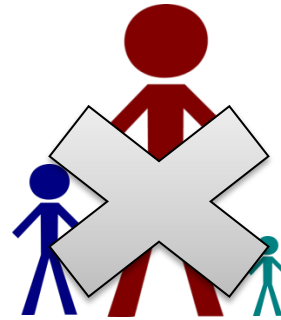
Pöllänen, S. (6.7. 2015). Kokonainen käsityöprosessi perusopetuksessa. Luettu 17.2.2016
http://www.edu.fi/perusopetus/kasityo/ops2016_tukimateriaalit/kasityoprosessi_perusopetuksessa

Saarinen, A. (6.7. 2015). Dokumentointi on kuvan ja kuvailun tallentamista. Luettu 1.3.2016
http://www.edu.fi/perusopetus/kasityo/ops2016_tukimateriaalit/dokumentointi_on_kuvan_ja_kuvailun_tallentamista

LIITE1. Oppilaiden tavoitteet

TAVOITTEET

1. SUUNNITTELEN MARIONETTINUKKENI OSANA TARINAN KOKONAISSUUTTA, ESIMERKIKSI HAHMO SOVELTUU JUONEEN JA MITTASUHTEET SUUNNITELLAAN RYHMÄN KANSSA YHDESSÄ.

2. OTAN KUVIA MARIONETTINUKKEPROJEKTIN JOKA VAIHEESTA JA SÄILYTÄN TYÖHÖN LIITTYVÄT SUUNNITELMAPAPERIT HUOLELLISESTI.

3. LOPUSSA KERRON KUVIEN AVULLA TYÖSKENTE-
LYSTÄNI PROJEKTIN ERI VAIHEISSA.

LIITE 2. Itsearviointilomake

Nimi: _____

1. Hahmon suunnitleminen oli
_____, koska

_____.

kuva suunnitelmasta

2. Ongelmanratkaisutaitoja jouduin
hyödyntämään
_____, koska

_____.

kuva kyseisestä vaiheesta

3. Erityisen ylpeä olen
_____, koska

_____.

kuva kyseisestä vaiheesta

4. Työni sopii tarinaan
_____, koska

_____.

kuva valmiista työstä

Opettajan kommentit:

